

Степан Дмитрович Івасишен
(до 70-річчя від дня народження)

10 грудня 2007 року відзначатиме свій 70-річний ювілей виконувач обов'язків завідувача кафедри математичної фізики Національного технічного університету України „Київський політехнічний інститут“, доктор фізико-математичних наук, професор Степан Дмитрович Івасишен, відомий вчений в галузі рівнянь із частинними похідними та визначний педагог.

Степан Дмитрович Івасишен народився в селі Угорники Станіславського району Станіславської області (тепер місто Івано-Франківськ). Батько Дмитро Петрович був класним майстром — столярем, а мати Варвара Іванівна — домогосподаркою, колгоспницею. З дитинства був привчений до роботи, допомагав батькам, доглядав молодшого брата. Саме тоді почала проявлятися тяга до навчання. Закінчивши у 1951 р. в сусідньому з Угорниками селі Підлужжі семирічку, він продовжив навчання в Угорницькій середній школі, яку закінчив у 1954 р.

У вересні 1954 р. Степан Дмитрович став студентом математичного відділення фізико-математичного факультету Чернівецького державного університету. Допитливий, високоорганізований, він самовіддано з

великим незгасним інтересом навчався, повністю заглиблюючись у навчальний матеріал і проявляючи при цьому глибокі та ґрунтовні знання. Захоплено слухав лекції К.М.Фішмана, М.Г.Біляєва, Ю.М.Круга, С.Д.Ейдельмана, В.П.Рубаника та інших. Сумлінний і наполегливий, схильний до творчого пошуку, С.Д.Івасишен ще студентом почав займатися науковими дослідженнями під керівництвом С.Д.Ейдельмана.

Відразу після закінчення в 1959 р. з відзнакою університету С.Д.Івасишен вступив до аспірантури при кафедрі диференціальних рівнянь, де його науковим керівником був професор С.Д.Ейдельман. Саме Самуїл Давидович Ейдельман відіграв істотну роль у формуванні Степана Дмитровича як науковця і педагога. Навчання в аспірантурі закінчилось у 1963 р. захистом на Об'єднаній вченій раді Інститутів математики і кібернетики та Головної астрономічної обсерваторії АН УРСР кандидатської дисертації „Оценки решений 2 \bar{b} -параболических систем и их применения“. Офіційними опонентами на захисті були доктори фізико-математичних наук, професори Ю.М.Березанський і Ю.Л.Далецький та кандидат фізико-математичних наук В.С.Королюк; провідною установою — Воронежський державний університет.

Ще навчаючись в аспірантурі, С.Д.Івасишен почав працювати викладачем на кафедрі диференціальних рівнянь Чернівецького університету. Тут він пройшов шлях від асистента до доцента та завідувача кафедри. Виконувати обов'язки завідувача кафедри Степан Дмитрович почав, не досягши навіть 26-річного віку та будучи наймолодшим в університеті на такій посаді.

У 1969 р. С.Д.Івасишена запрошують обійняти на конкурсній основі посаду завідувача кафедри вищої математики Київського вищого інженерного радіотехнічного училища протиповітряної оборони (КВІРТУ). На цій посаді він пропрацював упродовж 10 років. В училищі Степан Дмитрович продовжував активну наукову та методичну роботу. За значні досягнення в роботі він нагороджений у 1970 р. Ювілейною медаллю „За доблесну працю“, а в 1971 р. — Орденом Трудового Червоного Прапора.

Незважаючи на велику зайнятість справами потужної математичної кафедри в провідному військовому інженерному вузі, Степан Дмитрович зумів завершити підготовку докторської дисертації „Матрицы Грина параболических граничных задач“. Захист дисертації відбувся в 1981 р. на спеціалізованій раді в Інституті математики АН УРСР. Офіційними опонентами на ньому виступили доктор фізико-математичних наук, професор В.О.Солонников, члени-кореспонденти АН УРСР, доктори фізико-математичних наук, професори І.І.Данилюк та Ю.М.Березанський, а

провідною установою був Математичний інститут ім. В.А.Стеклова АН СРСР (м. Москва).

Протягом 1980–1988 рр. С.Д.Івасишен працював на кафедрі математичного аналізу Київського державного університету ім. Тараса Шевченка спочатку на посаді доцента, а з 1982 р. — професора. У 1984 р. йому присвоєно вчене звання професора по кафедрі математичного аналізу.

У 1988 р. починається другий Чернівецький період життя та творчої діяльності С.Д.Івасишена. Причиною його повернення в Чернівці було запрошення керівництва рідного університету організувати та очолити кафедру математичного моделювання, а також пропозиція академіків Я.С.Підстригача та І.І.Данилюка створити та очолити в Чернівцях академічний науковий осередок — структурний відділ крайових задач для рівнянь із частинними похідними Інституту прикладних проблем механіки і математики АН УРСР (м. Львів).

Упродовж 1988–2003 рр. С.Д.Івасишен одночасно обіймав посади завідувача кафедри математичного моделювання в університеті та завідувача Чернівецького відділу (з 1996 р. керівника Чернівецької філії відділу математичної фізики, в яку був реорганізований відділ крайових задач для рівнянь із частинними похідними) вищевказаного академічного інституту. Саме в цей період найбільше розкрились особливі організаторські здібності Степана Дмитровича. Він уміло організовував наукову співпрацю відділу з кафедрою математичного моделювання та іншими кафедрами математичного факультету університету. Під його керівництвом регулярно і плідно працювали спільні наукові семінари факультету та відділу. При кафедрі й відділі почала працювати аспірантура. С.Д.Івасишен брав активну участь у створенні та роботі спеціалізованих вчених рад по захисту докторських дисертацій у Львівському національному університеті імені Івана Франка й кандидатських дисертацій у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. Він був ініціатором і першим редактором випусків „Математика“ збірника наукових праць „Науковий вісник Чернівецького університету“, який включений до переліку фахових видань ВАК України. Велика заслуга Степана Дмитровича в налагодженні та постійній підтримці взаємозв'язків між математиками Чернівців і математиками Києва, Львова, Івано-Франківська та інших міст України. Він був членом бюро секції математики і математичного моделювання Західного наукового центру НАН та МОН України.

Із 2003 р. С.Д.Івасишен знову проживає в Києві. Протягом 2003–2004 навчального року він працював завідувачем ним же створеної кафедри

вищої математики Міжрегіонального гуманітарного інституту Київського славістичного університету. У вересні 2004 р. він за запрошенням академіка І.В.Скрипника перейшов на роботу в Національний технічний університет України „Київський політехнічний інститут“ (КПІ) на посаду професора кафедри математичної фізики. З квітня 2005 р. Степан Дмитрович виконує обов'язки завідувача цієї кафедри. За пропозицією академіка А.М.Самойленка у 2006 р. працював провідним науковим співробітником відділу нелінійного аналізу Інституту математики НАН України (за сумісництвом).

Живучи і працюючи в Києві, Степан Дмитрович не пориває творчих зв'язків з Чернівцями. Він продовжує співпрацювати з Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича та Чернівецькою філією Інституту прикладних проблем механіки і математики ім.Я.С.Підстригача НАН України. Тут він започатковує науковий семінар імені С.Д.Ейдельмана.

Вся трудова діяльність С.Д.Івасишена пов'язана з викладанням математики у вищій школі, керівництвом науковою роботою студентів, аспірантів і молодих викладачів.

Спектр прочитаних ним навчальних курсів досить широкий. Наведемо перелік основних нормативних і спеціальних курсів, які читав Степан Дмитрович у Чернівецькому й Київському університетах, КВІРТУ та КПІ.

Нормативні курси: математичний аналіз, аналітична геометрія та лінійна алгебра, диференціальні рівняння, рівняння математичної фізики, інтегральні рівняння, теорія міри та інтеграла, функціональний аналіз, елементи теорії функцій комплексної змінної та операційне числення, теорія ймовірностей з елементами математичної статистики і теорією випадкових процесів.

Спеціальні курси: узагальнені функції та їх застосування, параболічні та еліптичні крайові задачі, задача Коші для рівнянь із частинними похідними, рівняння в згортках, диференціальні оператори, спеціальні розділи сучасної теорії операторів і функціоналів, методи математичного моделювання, математичні моделі фізики, узагальнені розв'язки задач математичної фізики.

Велику увагу С.Д.Івасишен приділяв і приділяє залученню молоді до наукової діяльності. З переважною більшістю своїх учнів Степан Дмитрович починав наукову роботу ще з їхніх студентських років і до закінчення університету в них були вже наукові публікації та виступи на наукових конференціях. Під його керівництвом підготували доповіді та виступили на наукових конференціях понад 70 студентів. Степан

Дмитрович був офіційним керівником 15 кандидатських робіт, з яких 12 робіт уже захищені.

Головним напрямком наукових досліджень професора С.Д.Івасишена є теорія задачі Коші та крайових задач для параболічних рівнянь і систем рівнянь із частинними похідними. Цій теорії присвячені його обидві дисертації та праці його учнів. Він є автором понад 200 публікацій, серед яких 3 монографії, 8 статей монографічного характеру та 10 навчальних посібників.

Основні наукові результати, одержані С.Д.Івасишеним самостійно та в співавторстві з його вчителем С.Д.Ейдельманом та учнями, такі:

— побудовані фундаментальні матриці розв'язків задачі Коші для рівномірно параболічних і з виродженнями на початковій гіперплощині систем рівнянь (як параболічних за Петровським, так і $2\vec{b}$ -параболічних за Ейдельманом), досліджені їхні властивості, які використані для встановлення коректної розв'язності задачі Коші як для лінійних, так і нелінійних систем;

— для загальних параболічних крайових задач і задач спряження побудовані й детально вивчені матриці Гріна, наведені їх застосування до дослідження коректної розв'язності та властивостей розв'язків таких задач;

— знайдені необхідні та достатні умови зображення розв'язків широких класів параболічних рівнянь і систем рівнянь у вигляді інтегралів Пуассона функцій або узагальнених мір зі спеціальних вагових просторів;

— означені три нові класи рівнянь і систем рівнянь: вироджені рівняння типу Колмогорова з $2\vec{b}$ -параболічною частиною за основною групою змінних, \vec{p} -параболічні псевдодиференціальні рівняння з виродженням за частиною змінних та параболічні системи Солонникова–Ейдельмана; для рівнянь з першого класу побудовані й досліджені фундаментальні розв'язки задачі Коші, для рівнянь з другого класу це саме зроблено тільки в модельному випадку, а для систем з третього класу встановлена коректна розв'язність початкових задач у просторах Гельдера зростаючих функцій.

У 1992 р. С.Д.Івасишена обрано академіком Академії наук вищої школи України, одним із засновників якої він був. Він є членом Українського (з 1995 р.) та Американського (з 1996 р.) наукових математичних товариств.

Степан Дмитрович продовжує вести значну науково-організаційну роботу. У 2001–2006 рр. він був членом експертної ради з математики ВАК України. З 1990 р. він є постійним членом спеціалізованої вченої

ради в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, в останні роки — членом редколегій чотирьох наукових фахових журналів, рецензентом американського журналу „Mathematical Reviews“ та „Українського математичного журналу“. С.Д.Івасишен бере активну участь у наукових конференціях як доповідач і як член організаційного чи програмного комітетів.

Професор С.Д.Івасишен надзвичайно працелюбний і працездатний. Порядна й чесна людина. Вимогливий до себе й акуратний в роботі, Степан Дмитрович у ставленні до учнів та співробітників поєднує вимогливість з турботою про них.

Високоосвічений і талановитий математик — учений і педагог — постійно й наполегливо працює, реалізуючи себе через працю і шанобливе ставлення до людей. Його життєве кредо — поважай людей, якщо хочеш, щоб тебе поважали.

Г.Пасічник